

„MICHAEL BURAWOY EMLÉKKONFERENCIA” – BESZÁMOLÓ²

<https://doi.org/10.18030/socio.hu.2026.1.1>

Cikkazonosító: e202611

BEVEZETÉS

Michael Burawoy 2025. február 3-án tragikus hirtelenséggel hunyt el. Tiszteletére és munkásságáról való megemlékezéséppen szervezett konferenciát az ELTE Társadalomtudományi Kar Szociológia Intézete. Az emlékkonferencia elsődleges szervezőelve alapján olyan kollégákat kértek fel, akik Burawoyt – vagy, ahogyan az érintettek szólították, Misit – személyesen is ismerték, összegezte Kiss Zsuzsanna, a Szociológia Intézet igazgatója az esemény felvezetőjében.

Burawoy brit származású szociológus volt, orosz és ukrán (zsidó) felmenőkkel. 1968-ban matematikusként diplomázott Cambridge-ben, majd 1972-ben Zambiában szerezte meg mesterdiplomáját szociológiából. Doktori fokozatát Chicagóban kapta meg 1976-ban. Disszertációjának megírásához egy chicagói gyár munkásai között végzett etnográfiai kutatást (Burawoy 1976). Marxista szemlélete és a gyári munkásélet iránti érdeklődése révén jutott el Haraszi Miklós 1977-ben angol nyelven megjelent *Darabbér* című könyvéhez, amely a későbbi magyarországi kutatásait is inspirálta. 1983–1987 között a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének ösztöndíjasaként végezte etnográfiai kutatómunkáját több magyar gyárban is. Az emlékkonferencia elsősorban ezen időszakot, továbbá Burawoy későbbi elméleti munkásságának a magyarországi szociológiára való hatását igyekezett feleleveníteni.

Az emlékkonferencia résztvevőinek előadásai egyszerre voltak személyes hangvételűek és intellektuálisan inspirálóak. Az előadások élesen kirajolták Burawoy személyiségének és munkásságának hatását az előadókra és általánosságban a szociológus kollégákra. Ez az összefoglaló elsősorban ezeket a személyes élményeket, hatásokat igyekszik kiemelni, melyek Burawoy életrajzából kevésbé ismertek.

Az emlékkonferencia felkért előadói:³ Haraszi Miklós (Central European University, Department of Public Policy), Manchin Róbert (Institute of Advanced Studies, Kőszeg), Durst Judit (Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet) és Makó Csaba (Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet) voltak.

Az eseményt a közszociológiáról és a közép-kelet-európai szociológia esélyeiről szóló kerekasztal-beszélgetés zárta Wessely Anna (ELTE TáTK Szociológia Intézet) moderálásával. A beszélgetésben részt vett Lengyel György (BCE), Fleck Zoltán (ELTE ÁJK Jog- és Társadalomelméleti Tanszék), Dessewffy Tibor (ELTE TáTK Társadalmi Kapcsolatok Intézete), Huszár Ákos (Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet) és Tardos Róbert (MTA).

¹ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola, PhD-hallgató.

² 2025. május 19., ELTE TáTK Szociológia Intézet. <https://tat.k.elte.hu/content/michael-burawoy-emlekkonferencia.e.3133>

³ Bruszt László (Central European University, Department of Political Science) *‘Misi, a pezsgőgyári udvaros munkás’ – Emlékek Michael Burawoy professzor kalandjairól a késő-kádári Magyarországon* című előadása elmaradt egészségügyi okok miatt.

Az alábbiakban időrendi sorrendben kerülnek az egyes előadások összefoglalásra, zárásként a kerekasztal-beszélgetésen elhangzott néhány gondolattal.

BURAWOY ÉS A REMÉNY

Haraszi Miklós *Burawoy és a remény* című előadását egy személyes anekdotával nyitotta meg, visszaemlékezve a *Northwestern University*-n töltött időszakára. Egy 1996-os tanszéki értekezleten hangzott el a kérdés: „*Words or numbers?*”. Burawoy válasza – „*words*” – jelezte a kvalitatív kutatás iránti elkötelezettségét, és Haraszi szerint ez az attitűd végigkísérte Burawoyt szociológusi pályáján.

Haraszi Burawoy munkásságát Engels (1954) angol munkásosztályról szóló művéhez hasonlította. Szimbolikus képpel élve, úgy fogalmazott, hogy Burawoy a „hétmérföldes csizmájában” érte el a diósgyőri Lenin Acélműveket munkája során. Részletesen kifejtette, hogy a *Darabbér*⁴ miként járult hozzá Burawoy kiterjesztett esettanulmány (*extended case method*) elnevezésű munkamódszerének kidolgozásához. A *Darabbér* a marxi kizsákmányolás-elemzés egy példája, amelyben Haraszi azt vizsgálta meg, milyen társadalmat termel újra a gyári munkafolyamat. Hangsúlyozta, a szocialista ipar nem marxista ipar, a *Darabbér* egy határátlépés, ami bemutatja a reálisan létező szocialista ipar sajátos formáját. Míg Haraszi számára a *Darabbér* a reménytelenséget jelentette, hiszen a normacsálásban látta meg csupán a remény egyfajta torzult változatát, addig Burawoyt, Haraszi szerint, a reménység táplálta, a kizsákmányolást ellehetetlenítő, humánusabb rendszer megvalósításában bizakodott. Az előadás során kérdésként merült fel, hogy Burawoy a mai, piacosodó világban – akár a mesterséges intelligencia piacán – is talált volna-e szocialista reménysugarat? Haraszi egy rövid idézetet olvasott fel Burawoytól: „*Vajon milyen az a marxizmus, amely a piacosítás harmadik hullámához idomul, pontosabban szólva, az ellenmozgalomhoz illeszkedik? Bizonyosan nem a klasszikus, a kapitalizmus önpusztítását hirdető, gazdasági törvényekkel operáló marxizmus lesz. [...] mint ahogyan nem lehet a második korszak államközpontú marxizmusa sem, hanem olyan szociológiai marxizmus lesz, amely visszahozza a szocializmusba a szociális elemet a piaccal és az állammal szemben; azt a szociális elemet, amely magába foglalja, de meg is haladja a helyi és a nemzeti kereteket, és a globálisig terjed. A szociológiai marxizmus csak a piacosítás harmadik hulláma ellen fellépő mozgalommal együtt arathat sikert, ma azonban nem tehet mást, mint hogy keresi és feltárja azokat a valóságos utópiákat, amelyek a kapitalizmus repedései között szökkennek szárba*” (Burawoy 2011:109–110). Haraszi álláspontja szerint mára megérkezett a válasz: egy szocialista rend alapján létrehozott, államosított, egypártrendszerű formáció utolérte a kapitalista rendszer termelékenységét, Kína. Az előadását Madách szavaival zárta: „*ember: küzdj és bízva bízzál!*” (Madách é.n.:226) – utalva arra, hogy Burawoy hősként marad emlékezetes, olyasvalakiként, aki a saját tapasztalataival szemben is a reményt képviselte.

4 A *Darabbér* politikai okok miatt magyar nyelven először 1989-ben jelenhetett meg, míg angol nyelven már 1977-ben olvasható volt.

TALÁLKOZÁSAIM A BÜSZKE SZOCIALISTA BRIGÁDTAGGAL

Manchin Róbert *Találkozásaim egy büszke szocialista brigádtaggal* című előadása még személyesebb hangvételű visszaemlékezés volt Michael Burawoyra. A szavak és a számok ereje helyett a képek erejét emelte ki, felidézve Burawoy pozitív, mosolygós természetét és kiváló kapcsolatépítő képességét. Kiemelte, hogy Burawoy számára a vitatkozás művészete az értékek felismeréséről és az érvek kibontásáról szólt.

1. kép. Michael Burawoy 2024. augusztus 28-án Portóban az International Sociological Association világkongresszusán

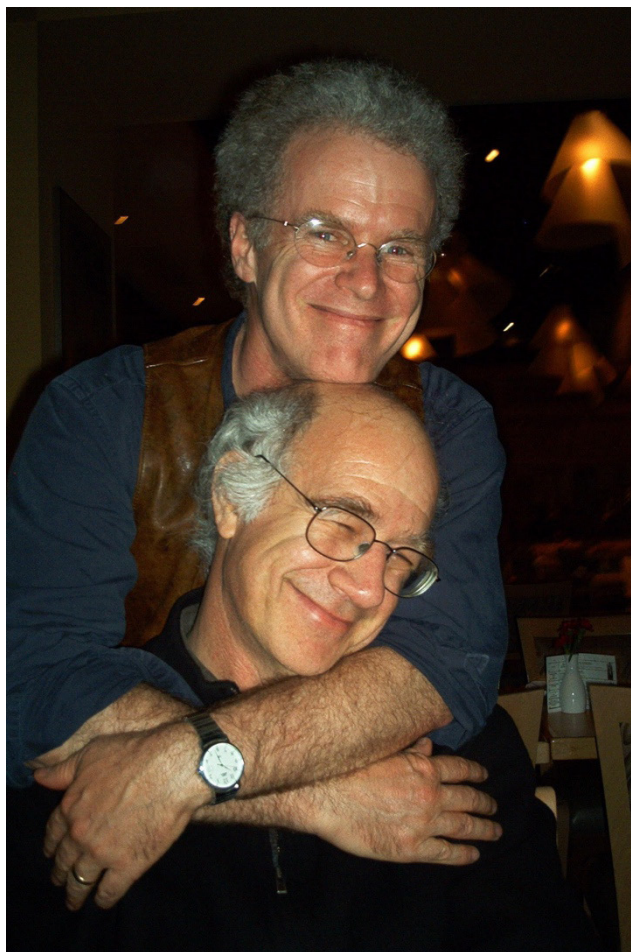

Forrás: Geoffrey Pleyers, University of Berkeley, California.

Életútját felidézve Manchin beszélt Burawoy családi hátteréről is. A szülők Lipcsében természettudósként dolgoztak, majd Manchesterben telepedtek le. A manchesteri évek emlékeként Burawoy élete végéig lelkes Manchester United-szurkoló maradt, és nem zavarta, hogy amerikai idő szerint hajnalban kellett meccset néznie. Édesapja gondolkodása, illetve a szülői ház internacionalizmusa alapvetően meghatározta látásmódját. Szülei rendszeresen fogadtak be és támogattak szegényebb egyetemistákat, és különböző műhelybeszélgetéseket szerveztek. Társadalomról való gondolkodását döntően ez a környezet befolyásolta.

Manchin 1980-ban, a University of Wisconsin-Madison Szociológia Tanszéke által szervezett konferencián Szelényi Iván meghívására vett részt. Itt találkozott először Michael Burawoyjal, ahol később a tanszéken félállásban tanított Manchin. Burawoy ekkor Erik Olin Wrighttal dolgozott közösen a marxista szociológia definiálásán. A *Sociological Marxism* (Burawoy–Wright 2002) című közös cikkükben arra tettek kísérletet, hogy „hogyan lehet Erik strukturális marxizmusát és Mike praxisalapú, kulturális és mindennapi gyakorlatra alapozó megközelítését egy új narratívává gyúrni. Egyfajta „non-bullshit” marxizmust akartak csinálni”, mondta Manchin. Burawoy álláspontja szerint ugyanis a szociológia nem egy társadalomtudomány, hanem társadalomalakító tevékenység. Manchin hangsúlyozta, hogy Burawoy kutatásai egyszerre hordoztak anti-utópikus kritikát és utópikus aspirációt, a jobb társadalom reményét. Pályája során végig kitartott amellett, hogy a szociológus feladata nemcsak a társadalom megértése, hanem aktív alakítása is. Az „extended case method” szerint nemcsak megfigyelnie szükséges az adott társadalmi jelenséget a kutatónak, hanem abban aktívan részt kell vennie és tudományos módszerekkel reflektálnia kell a saját pozíciójára.

2. kép. Michael Burawoy és Erik Olin Wright 2004-ben

Forrás: Tamara Kay, University of Berkeley, California.

Burawoy eredeti szándéka szerint Lengyelországban akarta kutatni a szocializmust. Kutatási terve szerint a zambiai, a chicagói és a lengyel gyárimunkás-viszonyokat szeretne volna összehasonlítani. Végül azonban nem kapott kutatási engedélyt Lengyelországban, így a kollégái Magyarországot javasolták neki. Burawoy először Bruszt László kapcsolatain keresztül a pezsgőgyárba került résztvevő megfigyelést végezni, majd további kapcsolatok révén jutott el a Lenin Kohászati Művekbe. Ez utóbbira, Manchin elmondása szerint, Burawoy különösen büszke volt, hiszen kollégái bevették szocialista brigádtagnak. Manchin a következő anekdotával illusztrálta hogyan sikerült Burawoynak a magyarországi résztvevő megfigyelése során beilleszkednie a munkástársadalomba: „Az Októberi Forradalom Szocialista Brigád tagjaként közvetlen tapasztalatokat szerzett a munkások mindennapi életéről és társas kapcsolatairól is. Jellemző epizódként írta le Lázár György minisztertanács-elnök 1985. márciusi látogatásának előkészületeit, amikor sárga festékkel kellett kifesteni a koszos üzemet. Mindenki suvikszolta a munkahelyet a jeles vendég érkezésére. Burawoy csak fekete festőecsetet talált, és elkezdte feketére festeni a lapátokat. Amikor a művezető dühösen kérdőre vonta, ártatlan arccal, már egész jó magyarsággal azt felelte: »A szocializmust építem.« A brigádban feszült csend támadt, míg végül munkatársa meg nem szólalt: »Misi, Misi, te nem építed a szocializmust, te fested a szocializmust! Rádásul feketére!« Az egész brigád fékezhetetlen nevetésben tört ki.”⁵ Manchin sokkolóként jellemezte Burawoy te-

⁵ Az idézett történet részletesen bemutatta Pálincás János (2025).

rep munkáját, különösen azt, hogy fehérgallérosként kemény fizikai munkát végzett a kohóban.

Burawoy magyarországi kutatómunkájának eredménye 1985-ben jelent meg egy cikkben, amelyet Lukács Jánossal közösen jegyzett (Burawoy–Lukács 1985). Téziseikben a szocialista és kapitalista üzemmód közötti eltéréseket fogalmazták meg, hangsúlyozva, hogy a szocialista termelési mód az elsődleges, mert a munkások sokkal jobban tudják kontrollálni a saját autonómiájukat, és sokkal effektívebben tudják az erőforrásokat felhasználni, mert tartalékolnak velük, összegezte Manchin. Lukáccsal egy későbbi cikkükben (Burawoy–Lukács 1992) a sztálinista bürokráciát bírálták, bemutatva az államszocializmus belső ellentmondásait és a munkások struktúrához való alkalmazkodását, ezzel utalva Haraszti, valamint Héthy és Makó magyarországi kutatásaira (Héthy–Makó 1971, 1973).

Burawoy élete végéig megőrizte a közösségi elköteleződését. Leginkább a UC Berkeleyn érezte otthon magát, ahol diákjai mentorálásának szentelte életét. A tanszék életében aktívan részt vett, heti hírlevelekkel és személyes támogatással motiválta kollégáit. Burawoy számára a szociológia nem munka, hanem egy életforma volt, ezt hirdette és másokat is erre buzdított, összegezte előadását Manchin.

3. kép. Michael Burawoy tüntetésen

Forrás: Ana Villarreal, University of Berkeley, California.

BURAWOY, A (RASSZIZÁLT) URALOM ÉS AZ ELYNYOMÁS GLOBÁLIS ETNOGRÁFUSA

Durst Judit Burawoy, a *(rasszizált) uralom és az elnyomás globális etnográfusa* című előadásában Burawoy etnográfiai örökségét idézte fel. Durst visszaemlékezése szerint először egy interjú kapcsán találkozott Michael Burawoyjal, Szelényi Iván közvetítésével. Szelényi ekkor említette, hogy Haraszti *Darabbér* című könyve példaértékű, igazi etnográfiai munka, amely fontos viszonyítási pontnak számított később Burawoy munkásságában is. Durst előadásának fő vezérfonala Burawoy oktatói és kutatói munkásságának összekapcsolására épült. Burawoy számára a kettő elválaszthatatlan volt: diákjai visszajelzései rendszeresen új kutatási irányok felé terelték, például Bourdieu jelentőségének felismerése felé.

Burawoy *Social Theory* kurzusa a diákjai között rendkívüli népszerűségnek örvendett. A UC Berkeleyn tartott etnográfiai kurzusai, így például a *Participant Observation* vezetett a diákjaival közösen írott *Ethnography Unbound* című kötet megszületéséhez (Burawoy 1991). A *Conversation with Sociology* kurzusa keretében pedig a szociológiai kánon rekonstrukcióját tűzte ki célul. Kiemelten fontosnak tartotta W. E. B. Du Bois beemelését a szociológia klasszikusai közé, hiszen a kiterjesztett esettanulmány módszertani elveinek kidolgozásakor az etnográfus inspirálta. A módszer lényege a lokális jelenségek globális folyamatok összefüggésben való vizsgálata: az egyedi esetekből kiindulva általános társadalmi mintázatok feltárása. Burawoy célja az volt, hogy a helyi tapasztalatokat kiterjesztve általános logikát fogalmazzon meg, ismertette Durst. Burawoy szembeállította a „pozitív tudományt” (survey) a „reflektív tudománnyal” (etnográfia, résztvevő megfigyelés): előbbinél a torzítások minimalizálása, utóbbinál az elmélet rekonstrukciója kerül a középpontba. Durst szerint Burawoy számára nem a módszerek versenye, hanem a reflexivitás volt a döntő.

Durst az előbbiekhöz kapcsolódva ismertette Burawoy *Decolonizing Sociology: The Significance of W.E.B. Du Bois* (Burawoy 2021) című munkáját, amelyben gyakorlatilag nemcsak a szociológiáról írt, hanem a jövő szociológiájának fontosságáról, amikor is annak szükséges lesz meghaladnia a nyugati kánon korábbi korlátait, és új alapokra kell helyeznie azt. Burawoy olyan szociológiát képzelt el, amely kiterjeszti a lehetséges világok határát, és a lehetetlent is kezelhetővé teszi. Víziójában egy igazságosabb, utópikus társadalom körvonalazódott. A „race”, a rassz beemelése jelentős újítás volt Burawoy részéről, hiszen kimondta, hogy a szociológia nem lehet egyszerűen a múlt fehér, férfi klasszikusainak reprodukciója.

Burawoy számára az az élő szociológia, ami reflektál a saját vakfoltjaira. Munkássága nemcsak arra ösztönöz, hogy a szociológia leírja a valóságot, hanem arra is, hogy hozzájáruljon egy igazságosabb, utópisztikus jövő megformálásához. E gondolattal zárta előadását Durst.

LÁTHATÓ ÉS LÁTHATATLAN MUNKAHELYI ELLENÁLLÁSI FORMÁK (A HAGYOMÁNYOS ÉS PLATFORMALAPÚ MUNKAVÉGZÉS PÉLDÁI)

Makó Csaba *Látható és láthatatlan munkahelyi ellenállási formák (A hagyományos és platformalapú munkavégzés példái)* című előadásában a munkahelyi ellenállás formáit foglalta össze, rövid ipar- és munkaszociológiai áttekintést adva a tradicionális és a platform munkavégzésről.⁶ Makó szintén egy személyes történettel indította előadását: felidézte, hogy Szelényi Iván mutatta be őt Burawoynak. A találkozásuk alkalmával Burawoy méltatta Makó és Héthy Lajos 1971-ben és 1973-ban megjelent, résztvevő megfigyelésen alapuló tanulmányait (Héthy–Makó 1971, 1973). Mivel Makót tudományos kutatómunkája Japánba szólította, Lukács Jánost ajánlotta maga helyett kutatótársnak Burawoy első magyarországi kutatásához. Ezt követően egy magánbeszélgetésen elhangzottakról emlékezett meg Makó: Héthyvel közösen nemcsak az üzemben belüli társadalmi és ideológiai viszonyokat elemezték Győrben, hanem az üzemben kívülieket is, annak érdekében, hogy megértsék hogyan tudják a munkások különböző rétegei kombinálni a teljesítményszabályozási stratégiáikat. Marxi terminológiával szólva értékkel teli szociológiát, míg a burawoyi értelemben professzionális és közpolitikai szociológiát folytattak, összegezte Makó. Burawoy erre a kutatásra reflektálva mondta el, hogy szerinte a magyar szociológusok hajlamosak voltak moralizálni, és kevésbé vállalták fel a társadalom átalakítását célzó, úgynevezett „*social engineering*” szemléletet.

Makó előadásának további részében jelenlegi kutatócsoportjának tevékenységéről számolt be. A kutatás fókuszában a gazdasági viselkedést befolyásoló tényezők vizsgálata áll: hogyan reagáltak az üzemben dolgozók az új innovatív ösztönzési rendszerre. A kutatás szakirodalmi részét kapcsolta Makó Burawoy konszenzuselméletéhez, három szerzőt is említve: Donald Royt a teljesítmény-visszatartás szakirodalmának klasszikusát, akitől a *goldbricking* (szándékos lazsálás, a munka elkerülése) kifejezés is származik; a lengyel iparszociológia jelentős alakját Kazimierz Doktort (1966), aki az üzemek áramfogyasztásából következtetett a napi teljesítményingadozásra; továbbá egy amerikai iparszociológust, William F. Whyte-ot (1936). Makó felidézte, hogy Burawoy egy 2012-es írásában önkritikát gyakorolt és elismerte, hogy nem foglalkozott kellő mértékben a globális értékláncokkal és a munkahelyek globális kihelyezésének következményével. Továbbá, Makó Burawoy hiányosságának tartotta, hogy elhanyagolta a terminológiai változásokat.

Makó előadásának további részében a munkahelyi ellenállás formáiról adott rövid ipar- és munkaszociológiai áttekintést, és bemutatta a tradicionális és a platform munkavégzés perspektíváit. A teljesítmény-visszatartás idegen nyelvű elnevezései (*goldbricking*, *quota restriction*, *making out*, *making do*, *le freinage*) közötti fogalmi különbségek részletes bemutatását követően Makó az algoritmusmenedzsment (AM), valamint a „*making out*” stratégiák és a platform munka magyar és finn példáival zárta előadását.

⁶ A platform munkavégzés során a szolgáltatást nyújtó és a szolgáltatást igénybe vevő fél közötti kommunikációs csatornát az online platform biztosítja. A platform munkavégzésre példa az ételkiszállítás vagy a taxiszoállítás megrendelése.

A KÖZSZOCIOLOGIÁRÓL ÉS A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI SZOCIOLOGIA ESÉLYEIRŐL

Burawoy 2005-ben publikálta a közszociológia elméletét,⁷ amely a 21. századi kortárs szociológiai irodalom egyik meghatározó pontjává vált. Világszerte élénk diskurzus alakult ki az elmélet tartalmát, alkalmazhatóságát illetően.⁸ Burawoy mellett érvelt, hogy a szociológia által termelt tudományos tudás ne csupán a professzionális közösségen belül jelenjen meg, hanem szükséges „*visszavinni a tudást azokhoz, akiktől származik, közügyet teremteni a magánproblémákból, egyszóval újrászöni a szociológia morális szálát*” (Burawoy 2006:36). A társadalmi problémákról való gondolkodás a közélet részét képezi és szükség van az egyes szereplők közötti társadalmi diskurzusokra, hogy a felmerülő problémákat könnyen orvosolni lehessen. A társadalmi aktivizmus pedig lehetővé teszi, hogy a magánproblémák társadalmi szintre emelkedjenek. Burawoy a szociológiai munkamegosztás felosztásában látta a kihívásokra adható válaszokat, megkülönböztetett professzionális szociológiát, kritikai szociológiát, közpolitikai szociológiát és közszociológiát. Az elmélet megjelenése a magyar szociológusokat is aktuális párbeszédre és állásfoglalásra ösztönözte.⁹ Az emlékkonferencián a korabeli replikázás résztvevőinek egy részével kerekasztal-beszélgetést vezetett Wessely Anna.

A kerekasztal-beszélgetés elindításához Tardos Róbert készített egy összeállítást a közszociológia elméletére, a szociológia helyzetére 2005 óta érkezett reflexiókból (Tardos 2007, Burawoy 2016, House 2019, Turner 2019). Fleck érvelése szerint nem létezik olyan „*public sociology*”, ami ne kapcsolódna a professzionálishoz. Dessewffy a közszociológia modelljéből hiányzó interpretatív szociológia szerepét emelte ki kritikájában. A beszélgetés alkalmával továbbá felmerült a „*public sociology*” magyar nyelvben történő alkalmazása, valamint a közszociológia és a közérdekű szociológia jelentéstartalma közötti különbség kérdése is, amelynek kapcsán Tardos kiemelte, hogy a közérdekű szociológia elsősorban a Burawoy által kívánatosnak tartott nyilvánosságra utal, a nyilvánosság előtt zajló vitára.

Wessely az aktivizmussal kapcsolatban vetette fel a kérdést, hogy vajon a szociológus feladata-e aktivistaként fellépni. Nem jelenthet-e problémát egy ilyen szerepvállalás? Mennyire választható el az akadémiai állásfoglalás a társadalmi aktivizmustól? A kerekasztal-beszélgetés egyik központi dilemmája az volt, hogy vajon a szociológia feladata elsősorban a társadalmi cselekvés előmozdítása-e, vagy inkább az értékmentesség képviselése.

A résztvevők Bourdieu munkásságát igyekeztek Burawoy négy szociológiai szerepkategóriája mentén elhelyezni. Tardos mellett érvelt, hogy Bourdieu a francia szociológia intézményesülésében meghatározó szerepe miatt elsősorban a professzionális szociológia kategóriába sorolható. Dessewffy ezzel szemben úgy vélte, hogy Bourdieu tevékenysége az állásfoglalásai, valamint az általános megnyilvánulásai alapján mind a négy kategóriára kiterjed. Lengyel „klasszifikációs harcosként” jellemezte Bourdieu-t, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy egyetlen személyben is megnyilvánulhatnak a különböző szerepek, hiszen a szociológia egyes területei között van egy természetes munkamegosztás.

7 Magyarul „Közérdekű szociológiát!” címmel Kiss Zsuzsanna (ELTE TáTK) fordításában jelent meg (Burawoy 2006).

8 Burawoy honlapján egy válogatott lista érhető el a közszociológia témájában általa és mások által közzétett reflexiókból könyvek, folyóiratcikkek, előadások formájában. A listában több nyelven érhetőek el anyagok, amely az elméletével kapcsolatos világszintű érdeklődést hivatott bemutatni: <http://burawoy.berkeley.edu/PS.Webpage/ps.mainpage.htm>

9 A *Replika* 54–55. számában Némédi Dénes, Lengyel György és Fleck Zoltán, az 56–57. számban Berán Eszter, az 58. számban Tardos Róbert, az 59. számában Dessewffy Tibor, a 60. számban Bognár Bulcsu, valamint a 61. számban Huszár Ákos reflexiója olvasható.

ÖSSZEGZÉS

Az előadásokból kirajzolódott, hogy Burawoy magyarországi kapcsolatainak kialakulásában Szelényi Iván kulcsszerepet játszott: valamennyi előadót ő mutatta be Burawoynak. Személyes közvetítő szerepe jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Burawoy munkássága a magyar szociológiai diskurzus részévé váljon.

Az emlékkonferencia résztvevői egy konzisztens képet rajzoltak meg Burawoyról, akinek pozitív kisugárzása, mentoráló szerepe és vitakultúrája éppoly meghatározó része az örökségének, mint szociológiaelméleti munkássága. Az elhangzott személyes anekdoták alapján Burawoy a magyarországi látogatásai során nemcsak kutatótársakra, hanem barátokra is talált. A magyar gyári munkásokról készített etnográfiai munkája nemcsak a nemzetközi szociológiai diskurzus részévé vált, de a hazai szociológiatörténet egyik kulcsfontosságú pontja is lett. Kutatói pályáját végigkísérte az utópikus törekvés egy jobb társadalom létrehozására, amelyhez a szociológiát eszköznek tekintette egy igazságosabb jövő megteremtésében.

HIVATKOZÁSOK

- Burawoy, M. (1976) *Making Out on the Shop Floor*. Chicago, Illinois: The University of Chicago.
- Burawoy, M. (1998) The Extended Case Method. *Sociological Theory*, 16, 4–33. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00040>
- Burawoy, M. – Lukács, J. (1985) Mythologies of Work: A Comparison of Firms in State Socialism and Advanced Capitalism. *American Sociological Review*, 50(6), 723–737. <https://doi.org/10.2307/2095501>
- Burawoy, M. (szerk.) (1991) *Ethnography Unbound: Power and Resistance in the Modern Metropolis*. Berkeley: University of California.
- Burawoy, M. – Lukács, J. (1992) *The Radiant Past. Ideology and Reality in Hungary's Road to Capitalism*. Chicago: The University of Chicago.
- Burawoy, M. (2006) Közérdekű szociológiát! *Replika*, 54–55, 35–66.
- Burawoy, M. – Wright, E. O. (2002) Sociological Marxism. In Turner, J. H. (szerk.) *Handbook of Sociological Theory*. New York: Kluwer Academic / Plenum, 459–486. https://doi.org/10.1007/0-387-36274-6_22
- Burawoy, M. (2011) A harmadik nagy átalakulás, avagy hogyan lehet Polányit átmenteni a jövőbe. *Eszmélet*, 91, 93–110.
- Burawoy, M. (2012) Manufacturing Consent revisited. *La Nouvelle Revue du Travail*. 1. <https://doi.org/10.4000/nrt.143>
- Burawoy, M. (2016) Sociology as a Vocation. *Contemporary Sociology*, 45(4), 379–393. <https://doi.org/10.1177/0094306116653958>
- Doktor, K. (1966) Le conformisme des travailleurs aux pièces: Etude de cas. In *Sociologie du travail*, 8 (1), 77–89. <https://doi.org/10.3406/sotra.1966.1258>
- Durst J. (2015) Lost Mission or Interdisciplinary Realignment? The Plight of Sociology and the Role of the Sociologist from the (Semi-)periphery. Interview with Zsuzsa Ferge, Miklós Hadas and Iván Szelényi. *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, 1(2), 113–133. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v1i2.116>
- Engels, F. (1954) *A munkásosztály helyzete Angliában*. Budapest: Szikra.
- Haraszi M. (1989) *Darabbér. Egy munkás a munkásállamban*. Budapest: Téka.
- Héthy L. – Makó Cs. (1971) Obstacles to the Introduction of Efficient Money Incentives in a Hungarian Factory. *ILR Review*, 24(4), 541–553. <https://doi.org/10.2307/2522076>, <https://doi.org/10.1177/001979397102400403>
- Héthy L. – Makó Cs. (1973) Incentive Problems in the Centrally Planned Economy of Hungary. *ILR Review*, 26(2), 767–777. <https://doi.org/10.1177/001979397302600202>, <https://doi.org/10.2307/2521680>
- House, J. S. (2019) The Culminating Crisis of American Sociology and Its Role in Social Science and Public Policy: An Autobiographical, Multimethod, Reflexive Perspective. *Annual Review of Sociology*, 45, 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073117-041052>
- Madách I. (é.n.) *Az ember tragédiája*. Pécs: Alexandra.
- Pálkás J. (2025) Feketére festett szocializmus – Miskolctól a Berkeley-ig: Michael Burawoy emlékére (1947–2025), *borsod24.hu*, február 6. Elérhető: <https://borsod24.hu/2025/02/06/feketere-festett-szocializmus-miskolctol-a-berkeley-ig-michael-burawoy-emlekere-1947-2025/> [Letöltve: 2025-09-30].
- Tardos R. (2007) Relevancia, közfigyelem és szakmaiság – szűk ösvények a mai szociológiában. A Burawoy-tézisek vitájához. *Replika*, 58, 171–180.
- Turner, J. H. (2019) The More American Sociology Seeks to Become a Politically-Relevant Discipline, the More Irrelevant it Becomes to Solving Societal Problems. *The American Sociologist*, 50, 456–487. <https://doi.org/10.1007/s12108-019-09420-5>
- Whyte, W. F. (1955) *Money and Motivation on Analysis of Incentives in Industry*. New York: Harper.